

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 21. maja 2020 - Leto XXX, št. 21

stran 2

»Boljše bi bilo, če bi bilo vse kot prej«

*»Niške nas je nika nej gledo ali loviu«
stran 4*

*Pomlad na otkovskih močvirnih travnikih
stran 6-7*

*Nejšem stejla iglo primlati
stran 8*

»BOLJŠE BI BILO, ČE BI BILO VSE KOT PREJ«

Dvojezična osnovna šola v Števanovcih je bila tistega petkovskega jutra nenavadno tiha. Minila sta že skoraj dva meseca od 13. marca, ko so se učenci zaradi zdravstvenih in varnostnih predpisov zadnjič udeležili pouka. Po vstopu v

nje ne more biti popolnoma realno. »Ne vemo, koliko vaj rešujejo učenci sami oziroma koliko jim pri tem pomagajo starši. Je pa naša šola majhna in poznamo vse učence, vemo, česa so sposobni,« je razložila Agi-

bomo pet prvošolcev, trije pridejo iz domačega vrtca, po ena deklica pa iz Monoštra in Vasszentmihálya,« je naštel ravnateljica, ki je že vložila prošnjo upraviteljici Državni slovenski samoupravi, naj dovoli začetek pouka v tako maloštevilčnem prvem razredu.

Štirje novi malčki bodo obiskovali tudi števanovski vrtec, v stavbi katerega bodo poleti zamenjana nekatera okna in prebeljene stene. Tudi notranjost šolskega poslopja se bo polepšala, predvidoma do septembra pa se bodo uresničile dolgoletne sanje ravnateljice.

»Ko nas je januarja obiskal državni sekretar Miklós Soltész, sem mu samo boječe omenila razširitev telovadnice. Zdaj nam je v ta namen na razpolago 34 milijonov forintov,« je izrazila hvaležnost vodja šole, ki pa želi iz te podpore nabaviti še nadaljnje prenosne računalnike. Na drugem koncu cestne povezave Verica-Gornji Senik kaže središče največje porabske vasi običajno podobo. Peščica ljudi čaka na redni avtobus, nekaj domačink vstopa v trgovino. Pred tamkajšnjim vrtcem nas pozdravi ravnateljica DOŠ Jožefa Košiča Ildiko Dončec Treiber in nas pospremi v šolsko zgradbo, v kateri že dva meseca dela popolnoma sama. »Na začetku izrednih razmer so razredniki poklicali starše vseh učencev, ki so potrdili, da so pogoji za pouk na daljavo zagotovljeni. Torej, da ima vsaka družina doma računalnik oziroma pametni telefon.«

Na gornjeseniški šoli se poslužujejo najbolj razširjenega družbenega omrežja, na katerem komunicirajo v skupinah po razredih. »V nižjih razredih pošilja naloge razredničarka, od 5. razreda naprej pa učitelji posameznih predmetov. Vse to tisti dan, ko bi učenci tudi sicer

imeli določeno šolsko uro,« nam je razložila ravnateljica in pristavila, da ob nalogah iz učbenika ali delovnega zvezka dobivajo učenci pogosto tudi naloge z uporabo svetovnega spleta. »To je še posebej res pri pouku slovenskega jezika, ko morajo šolarji sami kaj izbrskati. Kdaj

šolčkov,« je poudarila Ildiko Dončec Treiber in dodala, da bo od jeseni več otrok tudi v domačem vrtcu. »Pet malčkov bomo dobili z Dolnjega Senika. Lepa gesta župana je, da je ponudil staršem možnost vsakodnevnega prevoza na Gornji Senik z vaškim kombijem. To je

»Učitelji so brez večjih težav prešli na digitalni pouk,« poudarja ravnateljica DOŠ Števanovci Agica Holec

šolsko poslopje nas je izza zaščitne maske pozdravil učitelj Laci Domjan, ki je bil tistega dne zadolžen za varstvo štirih učencev iz nižjih razredov. Šola jim zagotavlja dežurstvo iz dneva v dan.

»To nam predpisuje zakon v primeru, če starši doma ne morejo skrbeti zanje. Vsak dan dežura drug učitelj,« nam je objasnila ravnateljica ustanove Agica Holec, ki je kot vodja dolžna biti na šoli vsak dan. »Učenci se v varstvu tukaj naučijo vsega, doma se jim več ni treba ukvarjati s snovjo. Če pa ima kakšen drug šolar težave z razumevanjem, ga lahko pripeljejo starši na šolo. Pri madžarskih družinah dela namreč slovenska slovnica pogosto preglavice.«

Na števanovski šoli so se že 16. marca dogovorili o poteku pouka na daljavo. »Vsak učitelj nalaga svoje naloge in vaje v skupni 'oblak' ali 'drive', na katerem ima vsak razred svojo mapo. Učenci rešujejo naloge in pošiljajo nazaj rešitve,« nam je digitalni način poučevanja predstavila ravnateljica, ki pa meni, da ocenjeva-

ca Holec, ki je sicer mnenja, da bo potrebno pretežen del »karantenske« snovi od jeseni ponovno predelati.

»Nekateri učenci so zelo pridni in vračajo učiteljem vsako nalogo, drugi spet ne pošiljajo vsega,« je ugotovila ravnateljica in dodala, da se učitelji radi poslužujejo interaktivnih nalog oziroma izvajajo tudi »online« učne ure. »Že na začetku smo morali rešiti, da bi imel vsak učitelj prenosni računalnik, s katerim bi lahko od doma delal,« smo izvedeli o začetnih težavah, ki so jih mlajši sodelavci laže premostili. »Učitelji imajo 40 obveznih delovnih ur na teden in se morajo doma prav tako ukvarjati s poukom in učenici,« je poudarila ravnateljica in potožila, da je postalo administrativnih obveznosti v času pandemije celo več. »Boljše bi bilo, če bi bilo vse tako kot prej, če bi bili vsi na šoli,« je izrazila željo po vsakodnevnem stiku z učenci in kolegi.

V mesecu aprilu so se - elektronsko - izvedli tudi vpisi na vzgojno-izobraževalne ustanove na Madžarskem. »Imeli

»Že od začetka se sprašujemo, kako dolgo bo to trajalo,« pravi vodja gornjeseniške DOŠ Jožefa Košiča Ildiko Dončec Treiber

pa kdaj pride tudi do videokonferenc, seveda če kdo tega ne želi, lahko izklopi kamero. Pri slovenščini tudi kaj skuhamo ali spečemo, in potek priprave povejo v slovenskem jeziku.« Vse to velja tudi za dvojezične predmete, je poudarila Ildiko Dončec Treiber in dodala, da je bilo seniški šoli prav tako v veliko pomoč, da se med seboj vsi zelo dobro poznajo. Tudi na Gornjem Seniku so marca priredili dan odprtih vrat, mogoče pa so še več uspeha poželi z obiskom predšolskih otrok v Monoštru. »Svojo šolo smo predstavili s pomočjo kratkega filma, pri pripravi katerega so veliko pomagali naši osmošolci. Predstavili smo prednosti dvojezičnega pouka in možnosti na naši šoli,« se je spominjala ravnateljica in z veseljem ugotovila, da je predstavitev privedla do vpisa štirih malčkov z monoštrskega vrtca. »Razen njih bodo na našo šolo jeseni prišli še trije otroci iz domačega vrtca in deklica iz Sakalovcev. Veselimo se osmih prvo-

ogromna pomoč predvsem za starše z majhnimi otroki.«

Ravnateljica je še povedala, da so učitelji vnaprej seznanili starše in učence z načinom ocenjevanja. »Vsi se moramo zavedati tega, da to ni čas počitnic. Pouk mora potekati naprej, če želimo 15. junija res uspešno zaključiti šolsko leto,« je poudarila in dodala, da se bo vodstvo šole trudilo prirediti valetu za odhajajoče osmošolce. »Moramo počakati na odločitev vlade, kljub temu pa mislim, da sta šolsko poslopje in dvorišče dovolj veliki, da se primerno poslovimo od učencev osmega razreda.« Obstaja možnost, da odprejo šole na Madžarskem po 2. juniju za preostala dva tedna v šolskem letu. Ustanove naj bi obiskovali le učenci nižjih razredov in sicer samo v manj okuženih naseljih. Nekateri strokovnjaki so mnenja, da bi morale o ponovnem odprtju odločati šole same, vsekakor pa je potrebno počakati na odločitev vlade o tem vprašanju. -dm-

Slovenski penzionisti so delali s pomočjav madžarski sausedov

Drüštvo porabski slovenski penzionistov se že dolgo nika nej moglo srečati med seov, ka si vejn ranč naša generacija želi najbolja, ranč mi, steri smo najbolja vödjani tomi, ka nas na léki leko v kla vdari epidemija

Članice predsedstva pa pomočnice predsedstva, (z lejve) Marika Kürnjek, Ani Labodi, Eva Lazar pa Klara Fodor čistijo njivo

koronavirusa. Že par lejt nazaj, ka med varaški-slovenčarski penzionistov nas geste vsevküp 13, steri pauvamo tikvi z goškicami v lupinjaj zatok, aj leko

sprtrolejšno delo. Nej tak letos! Dosta sam si premišlavalala, če se smejno zdaj vzeti za tau ali nej. Hvala baugi rendelüvanje v rosagi nam tau eške dopisti, samo moramo nota držati tisto, ka nam naprej napiše. Dobro

vejm, ka bi vsej 13 z veseldjom prišlo, vej so se pa nisterne ženske samé ponøjale, depa döjn sam nej vüjpala vse vküp zvati, samo par mlajši penzionistov.

Pišta Kovač nam napravi rajo zemlau, Eva Lazar pa že brazdo vleče za njim

goradržejmo indašnje paversko zimsko šego, lüjpanje tikvini goškic. Za tau delo se vsi radi podamo. Gda smo v Slovenskoj vesi meli maudoš pri verti Dančič Ferini, nas je bilau kaulek petdeset, samo zatok nej več, ka nej bilau vekšoga mesta. Vejmo, ka v Porabji eške tü pa tam pauvajo té goškice zatok, ka dosta baugši olaj dajo kak golic, depa žal niške drügi nam nej gora ponüjdo tau delo pa svojo zemlau. Zatau pauvamo sami. Vsakšo leto smo kumar čakali, gda se leko začne tau

Zemlau smo lani dali gorazorati, ka velki tau delamo. Na srečo je nej béjla fejs travnata na sprtolejt, ka smo si z lajnskim dobirim delom leko zaslužili. Depa baugše, če je zemla vcejlak čista, ka če trava nota ostane, znauva brž nazaj požené. Zatau smo ženske najprvim dola pobrale travo s koranjaumi vred. Najbola öjša trava, stera se nikak ne dá vöpretrgniti, je slak, steri več metrov dugi zras-te kaulek pauva, korenjé pa má vküp zasüjkane kak kača. Človek ga vöskopa pa za par dni se

že pa vtadjüva vö. Ka je dobro, nej mamo pördja pa osaca tü nej.

S tejm, ka je kaulekvrat dosta tanjani zemlé pri Vrtnoj zadruzi/Kertszövetkezet, visika stara trava za trno dober daum slüži srnam. Gda je zbesimo, tak na visiko skačejo z bejli repom, ka je lejpo gledati. Nej tak tisti pauv pa cvejtte, sterga nam ponauči dolazgrzejo, dola ofondajo. Furt najlepše cvejtte pa najlepši pauv. Zatau se moramo mi tü braniti. Lani smo že nota zagradili zemlau za eno leto. Letos smo se s sausedi vküpnagončali, ka vküp stanemo pa z rednim drautom pa sojami kaulek zagradimo, aj svoj pauv leko obranimo bar pred srnami. Pri tejm sta nam na najvejšo pomauč bila mladi gazda v graci/na vrti Mark Lang, steri nam dau redne sojé pa spravo kaulek dvestau metrov nöjcanoga drauta prauti divdjačine. No, cejlo delo je pa pelo drügi naš dober gazda, saused Peter Bók. S svojim špakuleranjom si je vözbrodo, kak se napravi najbolja praktično grajka tak, aj nam več lejt vödři. Najprvim smo sojé eške vcuj vsekli, odjöjlili, potistim pa zvtali na dober pau meter globoko. Drüdi den so moški - Peter, Mark pa naš Pišta Kovač s Traušča - vcuj stanili draut vövlejšti, vöpopravlati, zabijavati s cvekí, ka nej bilau léko eške z moško močtjav tü nej. Delo je möjdno šlau, kakoli so se tröjdili, da so pa moški volo döjn nej zdjibéjli. Vidla sem, ka nam zadvečerek eške trbej zvati pomauč, etak smo na prvo rejč dobéjli Lacina Lazara iz Slovenske vesi. Na, zadvečerek njim pa že tak flajсно šlau, ka so do večera z vekšim talom zgotovili tü. Drügo delo z grajkov sta že taoprajla dva sauseda Mark pa Peter.

Potejm smo leko začnili delati z zemlauv. Letos smo nej z motikov gora okapale, liki smo za pomauč zaprosili našoga mladoga penzionista Piština (Sabatinoga) Kovača iz Traušča.

Pišti je zazranka pri cajti nota prego svoj auto, na prikaulico sam gora pa dola spakivo rotacijsko motiko. Ja pa nej, eške

Pod vodstvom Pétra Bóka delata grajko penzionista Laci Lazar pa Pišta Kovač

pau vöre ma nej trbelo, pa je zgotovo. Pišti Sabatin, rojeni v Ritkarovci je rejsan pravi paver, žlakoma si deja, nej je bejsen, na vse delo se razmej, vse ma

dale drži. Štiri ženske z mladim pomočnikom Markom Langom smo tak flajсно delale, ka smo za eno vöro že zgotovile tü. Na

konci smo eške z drautom malo tü delale. Drügi den je pa lejpi, möjden dež prijšo, baug e povedano, lejpa rosa. Zdaj je pa toplo pa vlago tö mamo, tak se pa leko dobimo pri okapanji. Moram prajti, ka sem trno rada, ka smo tak lepau leko vküper delali slovenski penzionisti z našimi vogrskimi sausedi, vsikši je z dobre volé delo, nikomi se nika nej vnaušalo. Vsi smo bili veseli, smo se lepau porazmeli,

niške se nika nej trgo. Istina, ka smo zdaj zatok menje gončali v maternoj rejči, depa na srečo enoga Vaugra ne mauti slovenski gezik. Mark od maloga mau

Ženske pri sajenji guškic s svojim mladim pomočnikom Markom Langom, steri je za kamerov

na rokau stodji, če trbej, svojo škir ali cveke nam z veseldjom goraponidi.

Ženske smo pa za njim včasik začnile pripravlati zemlau za saditi. Tau delo tü trbej nota vtalati, aj vsakši nagnauk ma delo, aj vse v redi dé. Ene so vöpotegnile redé, so globšo löjknjo vsekle, drüdje pograubile s pravi gnojau, na tisto zemlau potegnile, v tau namočene guškice nota dejvale, na konci pa z zemlauv nota poklčile z motikov, aj vlaga

rad ma té gezik, zdaj pa odi na fakultacijo slovenkoga gezika na univerzi v Somboteli, Peter pa ma ženo s slovenskimim koranjami.

Baug plati vsejm vküper, posaba dvöma našoma sponzora Petri pa Marki, steriva sta nam v prejšnji lejtaj že tü dosta pomagala.

Tekst: Klara Fodor,
predsednica
Kejpi: Mark Lang

PREKMURJE

Koronavirus in cerkev

Po tistom, ka so se po skor dveje mejsceaj v katoliški cerkvaj gorodprle dveri, se morejo zavolo koronavirusa lidge držati več zaščitnih ukrepov. K svetim mešam naj bi odili samo tisti, steri so zdravi, so zapisali pri Slovenski škofovski konferenci. Škofje starejšim, kroničnim betežnikom in drugim ogroženim lidam davlejo tanač, kaj naj rajši ške naprej meše gledajo po televiziji ali po interneti. Vörniki morejo v cerkvi nositi zaščitno masko in si morejo prva, kak stauipijo v njau, razkužiti roke. V cerkvaj je leko nagnauk samo telko vörnikip, ka je med vsakšim najmenje meter pa pau razdalje.

Škofija Murska Sobotja je v skladi z Navodili slovenskih škofov za vzpostavitev javnega bogoslužja v slovenskih cerkvah v času epidemije COVID-19 na svojom zadnjon djileši sprejela ške dodatne sklepe in priporočila. V leti 2020 do odpadne vse buče, prauške in druga slavja. Duhovniki leko mešuvlejo samo v župnijski cerkvaj. Somešuvanje duhovnikov, steri ne živejo v istom gospodinjstvi, je nej dovoljeno. Pri sveti meši se priporauča čim menje bogoslužnih sodelavcov. Med bogoslužjon morajo meti vsi zaščitno masko, zvün tistoga, steri vodi bogoslužje. Na kori je leko samo kantor ali menša skupina pevcov (samo držinski člani).

V soboški škofiji v eton leti nede svetih birm, oratorijov, pauleg toga 14. novembra nedo organizerali mladinskoga festivala. Ob zdavanji je ob nauvoporočencaj pa starešini in starešici ali pri krsti ob krščenci in enon ali dveje botraj leko navzocih največ ške drugih 15 lidi. Kejpanje in snemanje zdavanja in krstov je v cerkvi nej dopuščeno, niti z mobiteli nej. Župniki morejo opozoriti svojeje, ka je pogreb leko samo v najožjom držinskem kraugi, poštvutati pa trbej tudi tanače rosaga.

Silva Eöry

Valeria Gašpar – pred 25. leti se je z Verice preselila v Čöpince

»Niške nas je nika nej gledö ali loviu«

Zvün desetih dni v cajti okauli vüzenka je po dugi lejtaj Porabje pa odrezano od matičnoga rosaga. Zavolo toga, ka je te samo malo lüstva odilo prejk granice (odprejti je biu samo mejni prehod Verica-Čöpinca), so se pri vogrski policiji odlaučili, ka granico pa zaprejo. Istina gé, ka je samo malo takših, steri bi se na delo vozili z enoga v drugi rosag, pa tudi dvolastnikov je malo, zatau zvün par izjem skor nej bilo takših, steri bi spoj leko šli prejk granice, vej bi nji, gda bi nazaj prišli, v karanteno djali. In med temi izjemami je tudi Valeria Gašpar, stera se je pred 25. lejtji z Verice preselila v sausedno vesnico Čöpinca.

»Tau je biu velki šok za mene, ka sam nej mogla več titi taprejk. Te sam si papere dala riktati, ka aj bi bar na keden gnauk leko šla, ka bi očö, steri je betežen, poglednola. En keden je trpelo, ka so paperge krejdi bili, tak ka smo na velki petek leko prejk šli. Te, gda smo pa šli na vüzensko nedelo, so nas nej steli policajji včasi naprej pistiti, liki so na velko papere pa gledali. Tudi gda smo se nazaj pelali, sam mogla pepere kazati. Tak sam se počütila, kak če bi begunka (menekült) bila, kak če nej bi bila rojena na Verici,« mi pripoveda sogovornica, stero tudi tau čüdiva, ka »gda so volitve, sam Madžarka, zdaj, gda bi mogla titi očö gledat, zdaj sam nej madžarska državljanka ali Porabska Slovenka«. Na začetki se je tudi bodjala, ka bi mogla na Vogrskom ostati v karanteni za 14 dni: »Zatau sam tudi prosila, naj mi papere tak zriktajo, ka se tau ne bi zgaudilo, vej pa ges samo k očö domau dem, nej v Monošter ali kama inan.«

Papere so ji prva pomagali riktati na slovenskom konzulati, po tistom pa ške verički župan Andras Dončec: »Glavni šef policije v Varaši je nej dau potrebnoga potrdila, zatau se je župan obrno na šefa vogrške

policije v Budimpešto in tisti mi je vöpostavo paper, v steroj piše, ka se ges leko gibam prejk granice. Tudi Erika Köleš Kiss je ponüdila svojo

Valeria Gašpar je zadovolna s svojim žitkom v Sloveniji

pomauč. Pravla je, ka če do na granici kaj komplicerali, aj naj jo pozovem. Ona jim te raztolmači, ka kak gé, ka nej samo, ka bi delavci leko

gratala tudi svoj rosag) in Madžarska sta šli na demokratično paut. Tau so mladi lidge izkoristili in so ojdli »na čarno« prejk granice: »V Slovenijo smo ojdli

Valeria Gašpar je zadovolna s svojim žitkom v Sloveniji

na veselice, pa pelali smo se z busom na izlete, med drugim gledat tudi skijarske skoke v Planico. Niške nas je nika nej gledö ali loviu.« Tak je tudi

Valeria in njena držina

ojdli prejk, pa tisti, ka zemlau majo v drugim rosagi, liki tudi mi, ka smo se v Slovenijo oženili, bi tudi leko šli.«

Po tistom, ka se je granica po vüzenki zaprla, je očö nej vidla. Zdaj se samo po telefoni čüjeta in tau vsakši den. »Dobro sausedico ma, stera njemi pomaga. Ges na razmem, vse se začne odpejrti, tudi baute, samo mejni prehodi ške nej,« cujda Valeria Gašpar, stera je na Verici gorrasla, te ške s priimkom Farič, v cajti, gda je granica tudi bila zaprejta ali nej več tak strogo kak v cajti železne zavese. Slovenija (stera je pauleg toga

svojoga moža, Dragoja, spoznala. Tau je bilou leta 1991, dveje leti po tistom, te je ške doma na Verici živela, je rodila prvoga sina, Danijela. 1995. leta se je preselila v Čöpince, zdavala pa se je leta 1998. Tistoga leta je tudi rodila drugoga sina Kristiana. Starejši sin se je vönavčo za električara, »ali tau delo se njemi je nej preveč vidlo. Zdaj dela v Šunkarni Kodila v Markišavcaj, nej kak mesar, liki v pakirnici, pauleg toga pa vozi robo naokauli. Kristian, steri je zgotovo srednjo gostinsko šaulo v Radencaj, pa zdaj študera nemščino v

Maribori.«

Valeria Gašpar ma tak vogrsko kak slovensko državljanstvo, na steroga pa je čakala dugi 11 lejt: »Tau je grozno bilou. Domau k nam so prišli in so gorzmerili, če mamo v rami zadosta mesta, ka leko vküper živeva. Te, gda smo vizo riktali, je možej šef, dela pri velkom pavri Cigüti v Noršincaj, na rokau šau, ka njemi je vekšo plačo nakazo. Če nej bi bilou tak, nej bi dobila nej vize in nej sledkar državljanstva. Dosta paperov je trbelo spuniti, življenjepis napisati, pa držinsko drejvo postaviti. Dosta lidi mi je te pomagalo, tak leranca Magda Bartakovič iz Števanovec pa Klara Fodor in Jože Hirnök, tudi takratni generalni konzul Drago Šiftar«. Na moje vprašanje, kak je zadovoljna s svojim žitkom v Sloveniji, odgovori: »Meni je tü dobro. Tü se dobro počütim. Mislim, ka bauške, kak če bi ostala na Vogrskom. Že zdravstvo je bauške, tü sam glede toga trno zadovolna. Nej dugo toga nazaj, gda mi je v Porabji stric mrau, je padar prišo k meni pa mi je izreko sožalje in tau tak, ka se mi je v obraz sme djau.« Ka se tiče Porabje, pa tak vidi, ka se je nej dosta vöminilo, »vej pa je žitek skor takši kak te, gda sam ške sama tam živela. Dosta ljudi, ka sam jih poznala, več nega, ka so že mrli. Se več ne dela telko na njivaj. Nega tudi mare.« Tudi sama vidi, ka mladi ne gučijo slovenski in ka domanja rejč »tadé, pa bi dobro bilou, če bi kaj slovenski gučali. Mi smo doma samo slovenski gučali. Gda sam v šaulo prišla, znala sam sicer madžarski, ali nejsan stejla gučati. Škoniki so mi vogrski gučali, ges pa sam njim nazaj po slovenski odgovarjala.«

(Kejp na 1. strani: Vküper s starejšim sinom Danijelom sta spekla langoš.)

Silva Eöry

Kejpi: Silva Eöry, Vestnik in osebni arhiv Valerie Gašpar

Ženska z lampašom

V zdajšnjem virusnom cajti moremo rejsan hvaležni biti vsejm padarom pa medicinskim sestram (ali bratom), šteri pomagajo vračiti betežnike. Samo malo lüdi pa vej, ka je biu svetovni den medicinski sester (ápolónók) nej davnik, 12. majuša. Tau pa zatok, ka se je djenau pred dvejstau lejtami, leta 1820, na té dén narodila Florence Nightingale, štera je v Veukoj Britaniji prvo moderno šaulo za medicinske sestre oprla.

Že njeno ime dosta znamenüje: bogati stariške so go imenüvali po varaši, gde se je narodila, po taljanski Firencaj, njeno držinsko ime pa je v engleškoj rejči ftiček »slaviček«. Mlada Florence se je od svojoga oč včila grčki, latinski, francuski, nemški ino taljanski, depa razmejla se je na matematiko, filozofijo ino zgodovino ranč tak. Gda sta gorzrasli, je njena sestra Parthenope staučila na paut držinske materé, Florence pa je želejla biti hasnovitna za cejlo družbo.

Njena mati je bila na svojo čer spoj čemerna, gda se je zglašila za medicinsko sestru - tau je bilau tistoga ipa služba za srmačke dekle. Če rejsan so Florence stariške poslali po Evropi, ka se malo vöstrejni, je una tau paut vöponücala, ka bi se eške bole spoznala z medicinskimi sestrami v nemškom Kaiserswerthi ino francuskom Pariži.

Doma v Englandi je gratala direktorica edni špital za bogate ženske, gde je brž nutvpelala en par reform: lift za gesti zdigavati; zvonce, šteri kažejo, s štere sobe so cingali ali sistem za nutvtalanje medicinski sester po štaukaj. Dosta se je trüdila za pravice žensek ino enakopravnost betežnikov, nej gledoč na njino vöro ali narodnost.

V krimskoj bojni prauti Rusom (1853-56) so Britanci brž na pamet vzeli, kak lagva je situacija v njini špitalaj. Sodački minister Sidney Herbert je Florence Nightingale imenüvo za prejdno britanski medicinski sester

v Istambuli, delo je začnila s svojimi 38 odebranimi kolegarcami. Tistoga ipa so oprvim dopüstili, ka so ženske v sodačko službo staučile, pa če rejsan so leko sprvoga samo čistile, so

Florence Nightingale (1820-1910) je od medicinski sester zvün veukoga znanja terdjala moralno čistost tö - njeni rojstni den je grato »svetovni den medicinski sester« (12. majuš)

vsikdar več dela mele, gda je furt več ranjencov gratalo.

Té ženske so v grauboj zamazani rešüvale žitke, po barakaj je ležalo več gezero betežnikov. Komaj so meli poste, kaj ka bi eške zavolé vrastva ali vodé bilau. Zavolo takše lagve higijene je več sodakov mrlau od tifusa pa kolere kak liki od bojni ran.

Florence je s pomočjav britanske vlade dala vönarediti baukšo kanalizacijo, depa gesti pa povitke je dostakrat na svojo ceringo mogla küpüvati. Z njenim delom je smrtnost v par mejscaj s 42 na 2 procenta spadnila. Vsakši den je bila več vör pri betežnikaj, štere je eške vnoči gorpoiskala (tak je dobila ime »ženska z lampašom«, njeni posvejt je grato simbol pomauči betežnikom).

Gda je po bojni domau prišla, je gratala narodna junakinja, eške kralica Viktorija go je tö gorprijala. V ednom svejti, v šterom so kralüvali moški, pa je zadobila dosta neprijatelov. Hasek njenoga dela so eške samo te pripoznali, gda je svoje rezultate s pomočjav statistič-

ne analize nutpokazala. Una je gornajša takzvane »polarne diagrame«, s šterimi je leko pokazala, ka je vračenje spoj povezano s higienov. Florence je bila med prvimi, šteri so v padarsko delo vpelali statistične metode. Bila je prva ženska, štero so gorvzeli v Kralesko statistično društvo, njene numere pa so gorponücali te tö, gda so staurili Mednarodni redeči križ.

Za svojo fundacijo (alapítvány) je vküppobrala 50 gezero tedešnji funtov, s šteri penez je oprla edno šaulo za medicinske sestre. Pomagala je stauriti prvo društvo za svoje kolegarcie ino sodačko padarsko šaulo. Kak je šegau mejla gučati:

»Najbole glavno v špitalaj je, ka ne škaudimo betežnikom« (tau bi leko eške gnes pred očami meli).

Svojo matematično znanje je Florence vsikdar za tau nücala,

ka bi zdravstveni sistem baukši grtüvo. Postavila je fundamente za moderno, etično spravljanje z betežnikami, z njenov pomočjav je smrtnost nej samo v bojni, liki v méрни cajtaj tö menjša gratala. Bila je dosta pred svojim časom, gda je gorspoznala, ka je zdravo gesti klüčno za zdrav žitek. Končno so začnili poštüvati njene ideje: leta 1909 so vödali eden takši zakon o srmakaj, v šterom so nutdržali vse reforme, štere je una tanačivala.

Florence Nightingale je bila prva ženska, štera je dobila britanski Red poštenjá (Beccsületrend). Svoj privatni žitek pa je aldüvala na oltari medicinskega dela. Kak je gnauk raztomáčila: »Spravljanje z betežnikami je nevoškéno delo, ne trpi, ka bi eške drugoma gospaudi služo, štoj za njega živé.«

Mrla je 13. augustuša 1910 v Londoni. V svojom teštamenti je dojspisala, ka go ne smejo z veukov državnov paradov v westminsterskoj opatiji pokopati - počiva na bližanjom cintori pri maloj cerkvi svete Margarete.

-dm-

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Dosta rabulf se je küplo

Zavolo koronavirusa je gospodarska kriza gratala, dosta lüstva je doma, najbola tisti, šteri so brezi službe ostali. Lüstvo se je začnilo bojati, nej so znali, ne znajo, ka čaka nanjé, ka baude potejm. Vejn zavolo tauga je dosta lüstva pištote začnilo kipüvati, takšne, za stere nej trbej dovoljenja (engedély), če je doma v rami majo. Če se kama s seuv nese ta pištota, te že zglašiti trbej na policijo, depa tau se težko kontrolira pa ranč se ne prosi tau dovoljenje. Tau so tiste pištote, stere nejmajo golaubišov, samo plin (gáz) vöstrlijo tak pet mejterov daleč. Te plin, če koga zavadi, tisti na kratek čas slejpi grata, skonze pa naus ma tečejo.

V Železni županiji v tej dvej mejscaj so telko takši pištol odali, kak ovak v dvej lejtaj ne odajo. Bautoške vsigdar morajo spitavati küpce, steri taše pištote küpüjo, ka zaka je njim trbej. Ranč tak je tau bilau zdaj tö, zdaj vsikši küpec tau pravi, ka se boji, ne vej, ka baude sledkar, če se na duge zavleče te virus. Vsi küpci so, če starost gledamo, so več kak štirideset lejt stari bili, vejn zato, ka tej že dosta vse majo, zakoj se bojijo, kak družina, ram pa vse drugo, ka so si sprajli. Leko bi pitali, zaka od koga trbej braniti te vrejdnosti, vej pa nika tašoga nega, od ka bi se bojati trbelo. Tau gvüšno, ka s tejm, ka so se meje pa fabrike zaprle, dosta lüstva brez dela ostalo. Najbolagvo so tisti zopodli, steri so na črno delali tak tü doma kak Avstriji. Vsakši proba nikak preživeti te čas, edni etak, drugü tak. V Porabji so se že tü skazali tisti tihinci (iz drugi krajjin), steri bola tak probajo, ka ščejo druge vöporobiti, zavolo tauga se pa ranč nej trbej čüdivati, ka lüstvo šké obraniti tisto, ka ma, ka si je dugo lejt z delom spravilo.

Karči Holec

Pogovori na Muraba EGTZ

Slovenska zagovornica v parlamentu Erika Köleš Kiss se je 12. maja sestala z direktorjem Evropskega teritorialnega združenja Muraba, Bálintom Pappom. Na pogovorih sta pregledala aktualne projekte (trenutno je vloženi 14 natečajev), govorila sta tudi o novih možnostih in sodelovanju s partnerji v času pandemije. Direktor je zagovornico seznanil tudi s tem, da je pripravljena nova spletna stran združenja.

FS

OD SLOVENIJE...

Raziskava: Najmanj tvegano druženje s prijatelji doma

Družba Valicon je pripravila posebno raziskavo, v kateri je ugotavljala, katere dejavnosti so ob sproščanju ukrepov za omejevanje novega koronavirusa za Slovence manj tvegane. Kot najmanj tvegane so sodelujoči v raziskavi označili večerjo ali druženje s prijatelji doma, kar je kot tvegano dejavnost označilo le 15 odstotkov vprašanih, dopust v Sloveniji, ki ga kot tveganega označuje 23 odstotkov vprašanih, ter nakupovanje v manjših trgovinah, ki je tvegano za 29 odstotkov vprašanih. Manj kot polovica vprašanih je kot tvegane označila še obisk frizerja ali kozmetičnega salona (44 odstotkov), bivanje v kampu (45 odstotkov) in vožnjo s taksijem (48 odstotkov). Vse druge dejavnosti so pri oceni tveganja presegle mejo 50 odstotkov. Od 50 do 70 odstotkov vprašanih je kot tvegane dejavnosti ocenilo najem nastanitve Airbnb, nakupovanje v supermarketih in trgovskih centrih, obisk restavracij, bivanje v hotelu, obisk bara ali lokala, ogled filma v kinematografu, ogled predstave v operi, drami ali klasični koncert. Med najbolj tveganimi dejavnostmi (nad 75 odstotkov) so vprašani označili kopanje v bazenu ali kopališču, uporabo javnega potniškega prevoza, obisk tekem oziroma športnih dogodkov, potovanja na oddaljene destinacije z letalom, obisk glasbenih koncertov ali festivalov ter zabavo v nočnem klubu.

Ponovno stekel javni potniški promet

Po osmih tednih je ob omejitvah znova stekel javni potniški promet. Promet poteka z okrnjenimi voznimi redi in predvsem z veliko varnostnimi ukrepi - vzdrževanje razdalje, potniki si morajo ob vstopu razkužiti roke, obvezno morajo nositi maske v času vožnje in upoštevati označbe na sedežih, kje lahko sedijo. Tako avtobusi kot vlaki so lahko zasedeni do polovice. Če je potnikove preveč, voznik v avtobusu ne odpre vrat.

Otkovci so nekoč bili samostojna vas, danes pa so del Števanovcev. Lepa dolina, skozi katero se vije cesta, ob njej so hiše, le-te pa so raztresene tudi po hribčkih. To je kraj miru in lepote, zato ga rada obiskujem. Pravzaprav cilj mojega opazovanja te očarljive doline ni življenje v hišah, ampak na neskončnih močvirnih travnikih, ki se vijajo ob potoku. Tudi ti travniki so najlepši spomladi (letos jih, žal, ne morem obiskovati, a jih zelo pogrešam). Ne ve pa se, kako dolgo bodo še močvirni in pristni, saj tudi tu pade vsako leto manj dežja, zemlja je izsušena, kar pa vpliva na rast močvirskih rastlin, posebej cvetlic. Prav v maju in juniju so travniki najbolj pisani. Če je pomlad vsaj povprečno deževna, zacvetijo številne močvirske rože, med njimi take, ki so tudi na Madžarskem na seznamu ogroženih rastlinskih vrst, zato bi vzdrževalci teh travnikov (verjetno je to Narodni park Őrség) morali temu območju nameniti posebno pozornost in vsaj enkrat do dvakrat na leto opraviti košnjo. Predel, kjer npr. raste rožica, rumena maslenica, ki je na rdečem seznamu ogroženih vrst tudi na Madžarskem, ni bil lani pokošen niti enkrat! To pomeni, da v kratkem ne bo več niti ene te rastline, saj jo bodo zadržile močvirske trave, šaš, sitovec in rogoz. Na teh travnikih - poleg običajnih travniških rož - najdemo torej prav posebne, formalno zaščitene in ogrožene cvetlice, kot so: že omenjena rumena maslenica, sibirski perunika, vodna rumena perunika, potočni osat in kačja dresen, malo više pa se najde čopasta grebenuša in vijolični lučnik. Kar nekaj ljudi v Porabju sem vprašala, če poznajo vse te prelepe močvirske cvetlice, pa mi skoraj nihče ni znal odgovoriti pritrilno. Na območjih, kjer bi se lahko razvijal butični turizem, so tudi take posebnosti dobrodošle. Se ne bi dalo kaj podobnega razmišljati tudi v Porabju?

Naj vse našteje rožice na kratko predstavim; pri opisih in pravilnosti poimenovanj sem si pomagala z e-knjigo Vodnik po rastlinah, avtorja Branka Bakana. Gradivo je nastalo v projektu »Krajina v harmoniji« pred osmimi leti. Fotografije so moje, posnela sem jih lani in predlanskim na otkovskih močvirnih travnikih.

Začela bom z meni najljubšo ro-

žico, rumeno maslenico, ki je na rdečem seznamu ogroženih rastlin, to pomeni v popolnem izgubljanju, kar opažam skozi leta tudi sama. V otkovski dolini je le eno večje rastišče, posamezne rast-

Najlepše rastišče rumene maslenice v otkovski dolini

line pa najdemo po travnikih ob potoku. Čeprav cvetovi maslenice močno spominjajo na lilijo, gre za rastlino iz družine zlatokorenovk (Asphodelaceae). Posamezen rumeni cvet je odprt le en dan - iz te posebnosti izhaja angleško poimenovanje yellow-day-lily. Za razliko od lilij, ki imajo olistano steblo,

Naslednja travniška lepotica je modra sibirski perunika, ki zaradi nevdrževanih rastišč in sušnih obdobij prav tako močno izginja, in je na rdečem seznamu ogroženih rastlin. Je zelena trajnica z

močno koreniko, zraste 50-80 cm v višino. Ima mečaste, ploske liste in na vrhu stebela svetlo modre, zvezdaste cvetove, ki so nekoliko manjši, kot jih imajo njene vrtnice sorodnice. Odkrila sem jo na nekaj močvirnih rastiščih.

Ko se močvirni travniki na kakšnem metru višine barvajo vijolič-

Rumena maslenica, potočni osat, sibirski perunika in vodna perunika

ima maslenica golo steblo in številne pritlične liste. V višino rastlina meri 80-100 cm. Na vrhu stebela je do 12 dišečih rumenih cvetov, ki cvetijo maja do začetka junija. Uspeva na vlažnih in mokrotnih travnikih, na zelo redkih rastiščih. Se tisti, ki ne omogočijo njenega obstoja, zavedajo, da je to zavarovana vrsta, ki jo je prepovedano trgati, uničevati ali poškodovati?

no, cvete potočni osat, prav tako ogrožena rastlinska vrsta. Že leta jih fotografiram, ker so njihovi cvetovi izjemna popestritev zelenih travnikov. Potočni osat ima steblo brez trnov, rahlo olistano v spodnjem delu. Na vrhu stebela je nekaj zgoščenih cvetov v obliki koška. So prava paša za oči in številne žuželke. Žal se tudi potočni osati na travnikih, predvsem za-

radi suše, redčijo.

Na zelo zamočvirjenih delih otkovskih travnikov, kamor se podam le v gumijastih škornjih do kolen, pa lahko občudujem stotine cvetov rumene vodne perunike. Rastlina je podobna sorodnici sibirski peruniki, le da ima na vrhu stebela več, rumeno obarvanih cvetov in še raje raste na močvirnem, poplavnem delu travnikov.

Kjer se otkovska dolina končuje, najdemo zelo zamočvirjen travnik, na katerem iz trave kukajo nešteti klasasti cvetovi roza barve. To je močvirski kačja dresen, zanimiva rožica, prav tako vedno bolj redka.

Če pa se povzpnejo na kakšen bližnji hribček in opazujemo rožice na bolj suhih travnikih, pa bomo gotovo zagledali številne vijolične do rožnate grmičke čopaste grebenuše, na dveh rastiščih pa sem odkrila prelep, meter in pol visok, razcveten okras travnika, vijolični lučnik. Travniki so predvsem v jugovzhodnem delu Porabja še pristni in cvetoči. Potruditi se bo potrebno, da bodo taki tudi ostali. Natanko pred letom dni sem na enem od svojih številnih travniških pohodov doživela zanimivo srečanje, ki sem ga tudi zapisala. Za zaključek navajam ta zapis: »V zgodnjem večeru obujem škornje in vzamem fotoaparata. Odpravim se v otkovsko dolino. Ustavim se na običajnem mestu. Zabredem med visoko ostro travo na enem izmed močvirnih travnikov. Med gosto travo se skrivajo modre sibirski in rumene vodne perunike, zlatice, lilijam podobne rumene maslenice, potočni osati ... Zavoham dim. Zatopljen v iskanje zakladov ne opazim človeka v neposredni bližini ob izgorevajočem kupu dračja. Šele ko me po madžarsko pozdravi, pogledam v njegovo smer ... Dober dan, odgovorim glasno in ga pogledam. Domačin, gotovo, krepko v letih, kot skoraj vsi v teh krajih, ki govorijo slovensko ... Na moj slovenski pozdrav se veselo nasmeje: Dober den! Mislo san, ka ste Vogrinka. Nej se mantrati iti po tej viski travi, pridite na pout ... Šla sem bliže in mu povedala, zakaj hodim po močvirju med visoko travo. Odgovoril je, da je že videl nekaj ljudi v preteklih letih, ki fotografirajo neke rože in pravijo, da jih najdejo samo v teh krajih in da so zelo dragocene. Začel mi je »žmano«

Travniki

porabsko pripovedovati, kako je bilo tu nekoč: vse, kar je zdaj gozd v bližini, so bile rodovitne njive, travnike so trikrat letno kosili, Porabje je bilo živo, predvsem pa slovensko. Tudi on je Slovenec, pridejo na dvoriške pa vse na nikoj dejejo ... Gotovo je s Porabjom ... Starci pomremo, mladi pa so tak Vougri. Skoro niške več ne guči po domanje, po porabsko ... Večer je padel na pisan travnik. Poslovlila

Travnik s potočnim osatom

rad vsak dan poslušam porabski slovenski radio, tudi tiste ljudi z Goričkega, ki »prpovejajo« novinarke, vse jih razume, saj »smo mi isti narod, gučimo isti gezik« ... Moj sogovornik se razvname v pripovedovanju o starih časih, ko je bilo še vse drugače: velika hiša poleg njegove je bila krčma, skle-

sva se. V mojem fotoaparatu je bilo ogromno neizmerne porabske lepote, a v mislih ogromno grenkobe ... To, neko drugo Porabje sem pravkar doživela v vseh njegovih razsežnostih in mi je seglo globoko v srce ...»

Še vedno imam pred očmi klenega starčka z živahnim pogledom, v

Vijolični lučnik, čopasta grebenuša in kačja dresen

pali so se posli z živino, na »poštiji« je bilo živahno. Potem so vsi odšli po svetu, hišo je kupil nekdo iz Budimpešte, ki dvakrat na leto da pokositi travo. Nekoč mogočna zgradba neusmiljeno propada ... Z obžalovanjem pove, da danes mladine nič več ne zanima: Majo neke telefone, tisto gledajo, pa ne vidijo našoga lejpoga svejta ... Starci smo sami. Večer gledan djelene, kak

katerem pa je čudna senca minljivosti in nepovratnosti. Kdo ve, če je še živ ... Kdo ve, če bodo otkovski močvirni travniki letos pokošeni in bo na njih spet naslednje leto vzbrstela neizmerna lepota redkih cvetlic ...

(Slika na 1. strani: Cvet potočne- ga osata.)
Valerija Perger

Pod Srebrnim brejgom ...

... so lidam vse té direktive kaulak nauvoga betega že pomalek višje prišle. Kakoli se vse vküper obrača, tak tadale več nejde, pravijo nisterni. Zaprav, vse več takši se najde.

Na slovenskom kraji toga našoga brejga so biciklini trno popularni gratali. V vsej vekši varašaj se vsikši petek v tedni začnejo voziti pa protestejrati. V Lublani najraj kaulak parlamenta svoje škejo vöskričati, ka njim je že višje prišlo, kak najbolje prejnji s pejnezami delajo. Pa ranč s tistimi pejnezami, s sterimi aj bi korono na nikoj djali. Po tejm se najbolje prejgen minister Janez Janša z mediji kori, lidi na potačaj pa za »kaviar socialiste« zové. Ka bi tou nej zavole bilou pa za domačo grajko ostanilo, pisma v Bruselj, na kormanj EU-na ojdijo. V nji vsefele piše od toga, kak birouvi lagvo delajo pa ka so mediji eške itak komunistični. Komi tou hasni, niške ne vej. Gvüšno pa je tou gé, ka je na slovenskom kraji Srebrnoga brejga znouva do svaje prišlo. Protesti pa se nedo enjali, se čüje, eške več lüdi na potače si gor séde.

Kakoli de se godilo, v Murski Soboti takše se vidlo nede. Zakoj? Nekak pravi, ka lidge od Mure gor do Porabja takše v sebi ne nosijo. Takše, ka bi protestejrali. Sto vej, ka se mora zgoditi, ka bi se takše zgodilo. Najbole, ka gnesden mantra Sobočance, je tau, gda de se zgotovilo delo na Slovenskoj ulici. Ta je že dolgo zaprejta, vsefele se na njoj dela, samo aj center varaša znouva živi grata, nej pa mrtev. Od toga smo že nika pisali, zdaj pa je dun vöprišlo, zakoj se cejlo delo tak vleče pa se nikak ne zgotovi. Leko ka za korone volo, bi stoj pravo. Nej za nje volo. Vö je prišlo, ka vse vküper bole drago pride, kak pa so najprva vözračunali. Od nikec mi takšo poznano gé? Ka bi pa nej! Na slovenskom kraji našoga brejga se tou tak na gousti godi, ka je z lejtimi že nekše fele šega gratala.

Če smo že pri šegaj, eške od ene nika trbej prajti. Slovenci trno radi v planine ojdijo. Nisterni takše gučijo, ka sto bar gnouk na Triglavi nej biu, nej Slovenec gé. Depa zdaj nejde rejč od Triglava, liki od Vogla. Tam že od 13. marca v enom lesenom rami sredi viskoga snejga pet lüdi živé. Eden teden prva so gor šli, potejm pa ji je tam gori karantena zaojlda. Nika, so si prajli, gori ostanemo. Pa kak se po kejpaj na interneti leko vidi, nika njim ne fali, lepou se majo. Štirge moški pa ena ženska. Na tom mesti se spitavam, če je ženska od steroga žena gé. Če nej, se dale spitavam, kak so si jo med seuv vövtalali. Leko pa so samo velki pajdaši pa njim takšo lagvo, kak meni, nej na pamet spadnolo.

V tej dnevaj se najbolje od toga brodi, kak vleti bau. De se leko šlau na mourdje kaupat pa sunčat? Slovensko maurdje je premalo za vse tiste, ka takše radi delajo. Zatoga volo se zvekošga na Hrvaško ojdi. Nika se čüje, aj bi se tam grani- ca pomalek gor odprla. Ja, turizem velki biznis gé. Pa ranč turizem je korona trno krepko po buksi vdarila. Kak bau, mo eške vidli. Tak Srebrni brejg tö vej povedati. Kak od toga ranč tak, ka pomalek de se v Porabje znouva leko šlau. Aj se zgodi po njegovom!

Miki Roš

... DO MADŽARSKE

V uradih naj se govorijo tudi manjšinski jeziki

»V zadnjem stoletju so v Evropi prav manjšine na Madžarskem izgubile v največji meri svoje materne jezike,« je izpostavil v parlamentu poslanec nemške narodnosti Imre Ritter, obenem tudi predsednik Komisije za narodnosti. »Kar se tiče preteklosti, nimamo možnosti popravka, toda če v primeru zamejskih Madžarov zahtevamo – sorazmerno z njihovim številom – prisotnost njihove materinščine v javnih uradih, moramo tudi na Madžarskem zagotoviti pogoje javne rabe narodnostnih materinščin.«

Poslanec Imre Ritter je v okviru novele narodnostnega zakona podal predlog, da se v tistih naseljih, v katerih je delež določene manjšine – na podlagi podatkov zadnjega ljudskega štetja – dosegel najmanj 20 odstotkov, pri zaposlovanju državnih uslužbencev (občine, sodišča, razni zavodi) – ob upoštevanju strokovnih zahtev – zagotovi zaposlitev ljudi, ki govorijo jezik določene narodnosti.

Za sprejetje novel narodnostnega zakona je potrebna dvotretjinska večina, nemški poslanec Ritter pri tem ne vidi težav. Javna raba narodnostnih materinščin bi utrdila in spodbujala uporabo maternega jezika med manjšinami, meni Ritter.

Prekuženost populacije je prenikza

Po testiranju približno polovice povabljenih strokovnjaki ugotavljajo, da je prekuženost populacije prenikza, da bi nudila varnost ob morebitnem drugem valu koronavirusa. V raziskavo so povabili 17 778 ljudi, po testiranju 8276 ljudi, tj. 49 odstotkov, so našli le dva nova primera okuženosti. Od 1524 testiranih na antitelesa, so odkrili le 9 ljudi, ki so okužbo preboleli brez simptomov. Na podlagi teh podatkov ugotavljajo, da je prekuženost populacije le 0,6 odstotna. Testiranja (4 dni pred zaključkom) se je udeležila komaj polovica povabljenih, 15 odstotkov se je na povabilo odzvalo odklonilno, 10 odstotkov se ni odzvalo.

Vodja raziskave, rektor Univerze Semmelweis, Béla Merkely meni, da bi se testiranja moralo udeležiti najmanj 10500 ljudi, če želijo dobiti relevantne podatke v državnem merilu.

Nejem stejla iglo primlati

V Varaši go vsikši tak zove, ka Marijana Kovač, doma na Gorenjom Seniki, gde se je naraudila pa tak ka Ruvatina

fejst nosili, zato ka mama subolica (šivilja) bila pa mi smo vsigdar v lejpom gvanti odli. Ranč tak firmanski gvant je

- *Maš zato eden taši kejp tö, gde si z očof.*

»Te smo dolavzeti, da smo pri prvom prečiččavanji bili, ata, ge pa vekši brat. Ge dva brata mam, pa mi smo se vsi tak naraudili, ka dve, dve leti razlike mam. Od tauga kejpa mi tau namisli pride, kak fejst sem firmo (birmo) čakala. Zato ka tak sem mislila, ka od botre vöro dobim pa nej sem vöro daubila, liki platno, iz steroga je moja mama firmanski gvant zašila, pa en žunec sem daubila. Nika ne morem povedati, fejst lejpi gvant je biu, depa ge bi vöro bola rada mejla. Telko sem se žaurgala, pa te baba mi je sledkar küpla edno vöro. Tau vöro eške gnesden itak mam pa spoj rada go nosim. Tau je tistoga ipa fejst draga vöra bila, stara baba so petstautresti forintof plačali, te je tau edna plača bila. Baba mi je zato leko küpla, ka je v Meriki mejla dve hčeri pa enga sina pa tej so nej fejst dosta pomagali. Kak gvant tak dolare so tö pošilali v koverti, depa večkrat bilau, ka so vövezeli pa te so samo prazna pisma prišla. Sploj sem skrb mejla na vöro, en čas sem go ranč nej nosila, samo sledkar, gda sem že delat odla.«

- *Je eden kejp, gde so mladi poslikani, steri plešejo, vi ste tö med njimi?*

smo vözdržali. Mi smo spoj radi na probe odli, gnauk zato, ka smo radi plesali, gnauk pa zato, ka dočas je

- *Mate še eden taši kejp tö, gde je niša paradija bila, gde pa ka je tau bilau?*

»Tau je na Gorenjom Seniki bi-

Marijana Kovač, po domanje Rovatina, je že v penziji, dapa itak trno aktivna

Družinski kejp: Marijana z materjov, staro materjov pa dvöma bratom

Marika. Zdaj je že penzionistka, depa fejst je aktivna, doma njau rejdko najdti, najbola te nej, gda gobe rastejo. Zavolo virusa sem nej mogo, nej sem sto k nej domau titi. Proso sem go, aj mi par stari črnobejli kejpov vküppobere, od stere mo leko malo pripovejdali.

- *Marijana, tau mena povej najprvin, zaka tebe doma na Seniki Marika zovejo?*

»Moj brat je nej vedo vöprajti, ka Marijana, vsigdar samo Mari, Mari gučo, pa te tak sem gratala Marika Ruvatina.«

- *Najstarejši kejp je eden družinski, ka si ga s seuv prinesla, sto so na taum kejpi?*

»Moja mati, baba, ge pa dva brata.«

- *Gde so oča?*

»Te sta že moja mati pa oča raznok šla, vsikši je doma biu na svojom, zato ka nej sta se sporazmela, pa te še sledkar vcujprišla edna ženska tö, stera se je gorpovejsila na mojga ato. Zavolo tauga sta posaba živela, depa nikdar sta se nej razpitala. Vidiš, ka na kejpi ge matroz gvant mam, ka je tistoga ipa fejst velko bilau, zato ka je dragi biu. Neškem se hvaliti, depa mi smo se vsigdar

mena tö ona zašila doma. Na družinskom kejpi sem ge vejn šest lejt stara bila, več gvüšno

Kejp je biu napravljen po prvoj spauvedi, Marijana z ato pa bratom

Marijana je več lejt plesala v plesni skupini seničke šaule

ka nej. Vekši brat je v Ács odišo, tam je živo, depa že mrau, menši pa v Györi žive.«

»Ge sem tö med njimi, spoj mali smo bili, gda smo začnili pa cejlak do ausmoga klasa

nej trbelo delati nam doma. Zato ka te tak bilau, gda smo domau prišli iz šaule, te smo

lau, te gda so majališ meli, mi pa, ka smo plesali, smo tam nastopali. Tau so tam meli,

kak zdaj nogomet špilajo, vsigdar spoj dosta lüstva vküpprišlo, tak ka je fejst koražno bilau.«

- *Gde je pa tau bilau, gde ste tak vküper vsi mladi dolavzeti?*

»Tau je v Murski Soboti bilau, tau paut smo dobili kak dar tisti, ka smo plesali, za eden nastop, ka je nam še Irena Pavlič spravla. Ka so na kejpi, tau so vsi mladi domanji z Gorenjoga Senika.«

- *Na slejdnjom kejpi si že medicinska sestra.*

»Ge sem samo tau edno službo mejla, ge sem vsigdar tau stejla biti.

Istina, ka mati fejst stejla, aj subolica baudem, ona že papira pa vse tanaprajla, depa ge sem zatau nej mejla volau, ge sem iglo nej stejla primleti v rokau. Ka me je najprvin prijelo, je gvant biu, ka so ga medicinske sestre mele. Sledkar pa že vse, ka je delati trbelo, tak ka spoj lejpa lejta sem doživela dočas, ka sem delala.«

(*Kejp na 1. strani: Mlade medicinske sestre, Marijana je nej stejla subolica biti kak njena mati.*)

Karči Holec

PRIPOVEJST DVEJ MAROFOV

Srmak Gyuri je rejsan fertig. Tam leži na bundi pod žlejbom, na polonje je že v grobi. Na njegovih blejdi licaj so redeči fleki kak rinki za cüggle od konja svetoga Mihaela. Njegve dlesni so ranč takše kak liki trnjova rauža.

»Lagvo znamenje!« pravijo ženske, štere ga opravljajo, pune so z rečami, s tanači. »Zdaj pa je vrnau tü. Čemérge očov so pri mlajšaj zrasli v prekletstvo. Lübezen de zrok, če mrgé ... Liki nikšo veuko veseldje bi ma eške mabiti pomagalo.« Stari ovčar ranč tak brodi.

»Es poslušaj, nika sem vözbrodo, Gyuri ... Včinim za tébe volo. Aj bau, včinim. Ponizim se pred ovčarom Črnoga marofa. Od kéc bi pa ge znau, ka tak spoj rad maš Borisko? Za pojbiča sem te emo, ranč sem nej vzeu na pamet ... nej sem sto na pamet vzeti. No, ne žalosti se več, nej sem več prauti, sprosim njeno rokau.« Na obrazi legéna s plüčnim betegom se je prikazo smej, ginglavi, blejdi. Zdigne glavau, na eden lakket se naslanja na nevolnoj bundi. Gdasvejta je tista tö nauva ino raužnata bila ...

»Eške gnes. Eške gnes, geli, oča?«
»Gda de sunce zahajalo ... malo prva kak ovak.«
»Žmetno bau včakati!« je zdihavo pojep. »Edno pa prosim: Boriske oča má štiri zvonce ... poznam njihni glas ... če se vam posreči, če mi dajo deklo, prosite tiste zvonce pa je privežite na šinjek štirim največšim birkam, ka je audaleč čujem ...«

»Tak bau, sinek moj.«

Ovčar je odišo. Napauto se je k tistoma nesmilnoma človöki, neprijateli na vöke. Depa rejsan, zakoj sta neprijatela? Eh, norija, vküpni pašnjek je kriv; birke dve ovčarov edne pred drugimi dojpaséjo baukšo travo, s toga nevolna grata, z nevole čemér, s čeméra odürdjavanje.

Podnék je pokloncko na okno Črnoga marofa.

»Čüješ, Marci, ti stari vrag? Ge sem tü, ovčar Redečoga marofa, ge, Koppantyú Demeter. Po edno raužo sem prišo.«

»No, te pa poj nut, če si že tü!«

»Daš nam deklo? Ka?«

»Poj nut oprvim, ka vidim tvoj obraz.«

»Ne boj nauri! Ne prosim za sé. Za siná.«

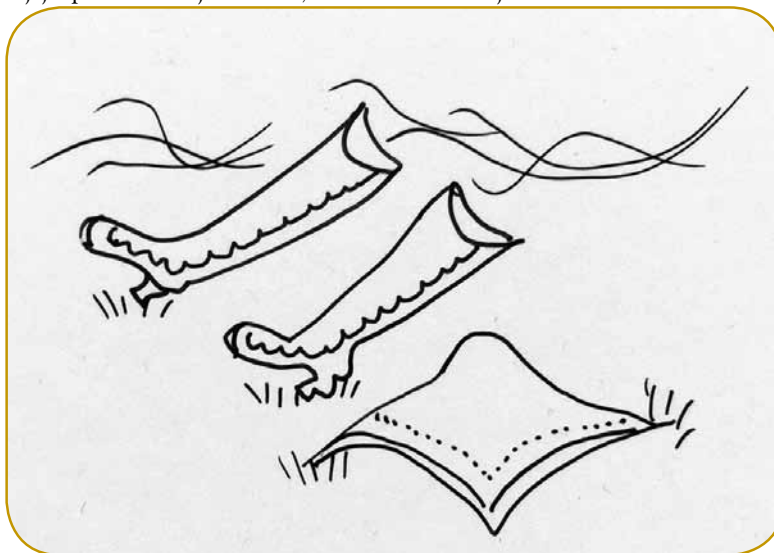
»Nej je mrau?«

»Vej je pa ranč nej betežen, samo

je biu potrejti.

»Vej pa dobro, no!« je pravo ovčar Črnoga marofa. »Dam vam deklo. Aj dé z Baugom ... vaša bau. Una de tö za tau.«

»Kak vejš?«

slab.«

»Pravijo, ka je plüčni beteg daubo.«

»Lažajo,« je čemerno brundo Koppantyú Demeter.

»De je pa včera nekak tü gučo, ka prej méra.«

Ovčar Redečoga marofa se je zasmeljau, depa trnok na silo.

»Butaste klajfe! Daš nam deklo ali nej?«

»Ne dam tačas, ka ne vidim tvoj obraz, ti gizdavi pes!«

»Poj ti es vö!«

»Nédem. Ge se ne ponizim.«

»No, te pa te tü počakam.«

Doj je seu na eden kamen na dvoriški, posluššo, ka šaušnjajo murvini listke, ka muvijo fčele, gda tisto žuto nosijo ... ino gledšo Baugine margejčice, kak spod grüd vöplezdijo, ka bi se segrejvale na sunci.

Donk je lejpi té svejt na sprtolejtje. Kak se smejé, kak se radüje natura! Vsakši žitek se na nauvo začne v njej. Samo tisti eden dojdejava.

Čemerno je gorskočo, odišo k okni ino znauvič pokloncko:

»Dobro, aj bau, no! ... Dém tanut k tebi!«

Doj je potisno klüko na dveraj od prékleti ino nutstauapo.

Ovčar Črnoga marofa ga je drvéno pogledno v obraz. Rejsan, biu je vseposedik poškrabani z brazdami, kak liki bi štoj doma namalo en žalosten kejp. Na tistom obrazi je več nej bilau nika gizdavosti, nika zvišanosti, ovčar Redečoga marofa

»Njeni obraz sem tö vüdo včera pa gnes. Pojva v gračenek, poglej eške ti, Koppantyú!«

Odišla sta v gradec, de je pa Boriska nej bila tam. Oča go je po imeni pauzvo, de je pa cejla krajina nej dala valas, samo reka Ipoly je pluskala v tüüči.

»Gvüšno je odišla prauti vodej raužce naberat ... Tü so stopaji v pejski.« Napautila sta se prejk vrbdja. Od ciglence je zdravan prauti njima prileto eden veuki zavec, te je pa, kak liki bi na dvaje vseko njija paut, vujšo našvén prauti lucerni Gálove dovice.

»Lagvo znamenje!« je pravo ovčar Redečoga marofa.

»Nini, Boriske vacalejg! Gvüšno je zaspala pod grmauvdjom.«

De je pa Borcsa nej bila tam, samo njeni vacalejg; venak se je obisno v edno vejko ... Donk je špajсно, ka ga je tam njala!

Te sta že na brejg prišla ovčara. Gda sta se tadoj spiščavala, kak liki bi dva veukiva tulipana cvela v viskoj travi, ranč nika takšoga redečoga sta vidla audaleč.

Ta sta staučila. Bile so Boriske redeče karmažinske čizme ...

Oča je prestrašeno pito:

»Zakoj je dožüla čizme? Mabiti so gi nogé tiščale ali mabiti ...«

Stari Koppantyú Demeter je cujdau kmično miseu:

»Ali mabiti je je nej stejla s sebov nesti tá ... tá, kama je üšla ...«

Ovčar Črnoga marofa je poveso glavau ino se nej pokisiu pitati, kak tau brodi. Brezi edne rejči, drveno sta gledala vodau. Igrivi Ipoly se je nej spravlo ž njima, veselo je dale ločko ... de je pa nika nej vözloboto. Mabiti pa je donk znau, zakoj je tista žalostna, lejpa dekla redeče čizme dožüla. Vej je je več nika nej nücala: angelge bausi tam vrkaj odijo ...

Po prstaj stapajo v Redečom marofi. Gyurini je slabše, znautra f üži leži ino poslušša: »Joj, birke déjo!« Zaman ma tomačijo starke, ka je eške nej večer, furt morejo oprejšti okno, aj sam vidi, ka sunce eške s punimi rokami svojo svejklost meče.

Kak pomalek cajt balancka! Aj déjo, aj poglednejo, če se že poštija praši, če že črejda prihaja.

De je pa eške ranč podnék nej. Ne čüje un več tau, mabiti več ranč ne razmej. Gnauk se ma edno veuko kucne, glava ma brezi mauči spadne na vankiš ino zapré oči:

»Čüjem zvonce ...« šaušnjaja, »čüjem, čüjem ...«

Slatek, redeči smej se skaže na njegovom obrazi, šteroga na kraci siva farba vömini.

... Zvonci cingajo vsikdar bliže pa bliže. Rogatanje živine že tö čüje. Štiri največše birke veselo skačejo pred črejdiv ...

Z zaprejštimi očami tö vidi, eške gnauk bi je opro, de se pa samo belina vidi od nji; eške gnauk bi vzeu edno balzamično sapo, depa samo ropé.

Večer je prišla črejda, eden sami zvonec je žalostno cingo. Štiri največše birke so nej mejle nika na šinjeki.

»Samo ka si prišo, stari Koppantyú!«

»Prišo sem, depa ne cingajo zvonci, ka bi od njenoga glasa moj sin zdrav grato.«

»Poj samo nut! Čüu je že un njihni glas podnék, zdrav je že od nji grato!«

novelo »Két major regénye«
(1882)

na domanjjo rejč obrno: -dm-
ilustracija: -mkm-

»SREČNI MÉRNI ČASI« V KULTURI TÖ

Po leti 1867 je v vogrskom tali duplanske monarhije 30 procentov ljudi vu vesnicaj z menje kak 1000 lidami, 50 procentov po mali mejstaj z 1000-5000 lidami ino komaj 20 procentov po varašaj z više 5000 lidami živelo. V Budimpešti je bilau leta 1910 trikrat

več posvejtov: oprvim na oli, sledik na plin, na konci pa na elektriko.

Po redej so prišli tisti (nekda slobaudni kraleski) varaši, šteri so gratali centri vekši regij - Győr, Szeged, Miskolc, Košice (Kassa), Kolozsvár ali Zagreb. V etaj mejstaj z više 50

eške do bližanjoga varaša so samo na rejtki prišli.

Rosag se je trüdo, ka bi s kem več ljudi znalo šteti pa pisati, zatok je opéro šaule, v štere so mogli mlajši mujs ojtj. V cajti Nagodbe (Kiegyezés) je samo vsikši tretji človek na Vogrskom znau šteti, v leti 1910 pa je že 85 procentov vsej mlajšov v šaulo ojdlo, tak je ostalo samo 33 procentov analfabetov.

Donk pa je po prvi štiri klasaj osnovne šaule vekši tau - zveškoga paverski - mlajšov enjo s včenjom. Samo šaularge s središnji pa višiši družbeni skupin so odišli v osemlejtne gimnazije, realke, štirilejtne varašanske ali inaške šaule. Pred prvov svetovnov bojnov je na Vogrskom maturo napravilo frtau miljauna ljudi, šteri so nemški pa latinski tö znali. V središnje šaule so ojdle dekile tö, štere so sledik na poštaj, bankaj ali v kancelajaj fabrik delale.

V cajti dualizma so zvün peštarske oprli eške univerzo v Kolozsvári ino v Zagrebi, v glavnom varaši pa so začnili štanderge ojtj na Tehniško univerzo tö (Műegyetem). Operali so visike šaule ranč tak, na šteraj se je mladina včila o agronomiji, rudarstvu ali gozdarstvu. Na akademijaj so vönavčili sodačke prejdne ino fiškališe, depa trgovce ino umetnike tö. Univerze so mele stolice za teologijo, v rosagi pa je bilau dosta vörski visiki šaul ranč tak. Do začetka 20. stoletja je numera diplomantov duplanska gratala, med 17 gezero štanderami je bilau že dosta žensek tö (leko so se včile za lerance, padarkinje, patejkarke ino kisnej za merare).

Zvün šaul je na Vogrskom cvela narodna kultura tö. Prejk so dali Državni arhiv ino več nauvi muzejov, začnili so vödavati reprezentativne znanstvene revije (tudományos folyóiratok). V etom cajti je vöprišo »Veuki leksikon Pal-

las«, šteri je biu s svojimi 16 knjigami najveške delo tedešnjih čednjakov.

Vsikdar več ljudi je novine štel. V lejtaj pred prvov svetovnov bojnov so vödavali dveje gezero časopisov, od šteri so leta 1914 odali 250 miljaunov falatov. Samo v Budimpešti je bilau 27 dnevni politični novin, med njimi »Pesti Napló«

ske glasbe - komponérati *Béla Bartók* ino *Zoltán Kodály*, najveški tau ljudi pa je donk najraj »madžarsko nauto« ino cigansko muziko poslušo. Popularne so bile operete tö.

Molarge so največkrat zgodovinske teme iskali, v vsefélé štílušaj: *Mihály Munkácsy* naturalistično, *Pál Szinyei Merse* impresionistično, *Tivadar Csontváry*

Kosztka simbolično. Skulpture na peštarskom Milenijskom spomeniki na Trgi herojev je napravo *György Zala*, narodjen v prekmurskoj Lendavi.

Nauvi moduš veseldja ino včenja - šteri je zdrüžo kejpa, gibanje ino glas - je grato film. Prvi madžarski film so gorvzeli o tom, kak je cesar *Franc Jožef* leta 1896 gorpoisko

Leta 1896 so na Vogrskom držali »milenijske svetke«, ka so Madžari pred gezero lejtami med Karpate prišli

ino »Pesti Hírlap«. V tistom cajti so lidgé začnili na veuko küpüvati »žuto štamparijo« ali bulvarne novine tö, od šteri so skoro petkrat telko odali kak liki od tradicionalni časopisov.

Na leto so küpili po pau miljauna kalendarov, de je pa lüstvo rado štelo štorije o lübezni ali kriminalni ranč tak. Klasično literaturo so nej trnok listali, če že, te najraj romantične romane *Móra Jókaina*, šteri so pripovedjali o človeči ino domolübnj vrlinaj. Eške bole popularne je biu *Sándor Petöfi*, šteroga zbrana dela je 20-krat telko ljudi küpilo kak moderne literarne novine »Nyugat«.

Vönavčeni Peštarge so radi ojdli na koncerte *Ferenca Liszta*, de so pa z veseldjom gledali opere *Ferenca Erkela* tö. V prvi lejtaj 20. stoletja sta začnili - s stare vogrske ljud-

Budimpešto, tri lejta kisnej pa so oprli že prvi kinematograf (mozi). Pred bojnov so več ducatov filmov naredili na leto, zveškoga z *Jókaina* romanov. Leta 1912 so leko najgir lidgé že na skoro tristau mejstaj filme gledali.

Vsikdar več delavcov ino vönavčeni lidi si je leko privauščilo takšo veseldje, šteroga so si prva samo aristokrati leko dopistili: ojdli so se kaupat na Blatno jezero ali na Jadransko maurdje, plezdili so v karpatski plaminaj. Vnaugo lüstva se je s piciklinom vozilo, brsalo, plavalo, čujskalo, pomalek so stvaurili prve vogrske športne klube.

Té - za gospodarstvo, družbo ino kulturo bogati - čas se je vleti 1914 končo: začnili se je morija, štera si je zavolo svoje strašnosti po pravici zaslužila ime »Veuka bojna«.

-dm-

Centralna zidina Tehniške univerze - v leti 1871 je bila prva merarska šaula na svejti, štera je leko nosila tituluš »univerza«

telko lüstva kak pred petdeset lejtami, s svojimi skoro 900 gezero lidami je gratala prava svetska metropola. 70 procentov Peštarov je delalo v industriji ali povezano ž njauv, vsikdar več pa je bilau med njimi uradnikov ino vönavčeni lidi tö.

V glavnom varaši so v etom cajti zozidali dva veukiva panaufa (Nyugati, Keleti) ino dva kilomejtera dugo *Andrássyna* poštijo z Operov ino elegantnimi palačami. V Budi so obnavili kraleski grad z *Ribičovov* bastijov ino *Matjašovov* cerkvov, na drugoj strani Donave so v tom časi končali (v Evropi drügi najveški) Parlament.

Infrastruktura v Budimpešti je vsikdar bauška grtúvala. Zozidali so tri nauve mosté (*Margite*, *Franca Jožefa* ino *Elizabete*), po ulicaj so vozili tramvajge (*villamos*). V vogrskom glavnom varaši je začno voziti prvi metro na kontinenti (zvün *Englanda*), šteroga je gnala električna. Napravili so cevi za pitno vodau ino kanalizacijo, na dosta mejstaj so prejkdali vecene na vodau. Na ulicaj je gorejlo vsikdar

gezero lidami je bilau vse kak liki v glavnom varaši, samo v malom. V zvünešnji talaj so se kadili rauri fabrik, znautra so se zdigavale nauve zidine: županijске pa varaške iže, pošte, birovijske, cerkve, špitale, hoteli, središnje pa višiše šaule. Do panaufa je pelala šurka glavna poštija, v ništerni varašaj so se vozili že s tramvajami tö. Sploj dosta ljudi je živelo v nekdešnji menjši trgaj (*mezövárosok*), v šteraj je bilau že več industrijski delavcov ino šaulani lidi kak po vesnicaj, donk se je vekši tau lüstva eške itak s paverstvom spravlo. *Debrecen*, *Kecskemét* ali *Subotica* (*Szabadka*) so samo zavolo svoji lejpi zidin v centri kak varaši vövidli, malo vö s središča so bile njine poštijje vleti prašne, vzimi pa blatne.

11 miljaunov ljudi je po vesnicaj, 2 miljauna pa na pustaj ali marofaj živelo - zaostanje no, kak liki bi se po svejti nika nej godilo. Eške dale so zidali s cügli z ilojce, lejsom, slamov ino igarcov, bauške rame so meli samo dühovnik, lotaroša pa škonik. Veški lidgé so bili daleč od sveta, nej so meli železnice, telegrafa ali telefona,

PETEK, 22.05.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 10.00 Poročila, 10.05 Otroški program: Op! 11.20 Vem!, kviz, 11.50 Cesarjev kuhar, japonska serija, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.50 Divjina v srcu (VI.), britanska nadaljevanka, 14.40 Moč igre, kanadska dokumentarna oddaja, 15.35 Dečko s srečko, kratki igrani film iz Slovenije, 15.55 Osvežilna fronta: Lažne novice, oddaja za mladostnike, 16.20 Fina gospa (II.), angleška humoristična nanizanka, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Circom Regional: Požar, 3. del, koprodukcijaska dokumentarna oddaja, 18.00 Risanka, 18.15 Pujsa Pepa: Čas za spanje, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 21.25 Na lepše, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Kinoteka: Zapisan slavi, ameriški film, 1.20 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.45 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.40 Napovedujemo

PETEK, 22.05.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 8.00 Otroški program: Op! 8.55 Napovedujemo, 9.10 Videotrak, 9.40 Obzorja duha: Življenje z boleznijo, 10.15 Sveta maša, posnetek iz mariborske stolnice, 11.10 Dobro jutro, 12.40 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 13.35 Otroški program: Op! 14.10 Naravni parki Slovenije: Geopark Karavanke, dokumentarna oddaja, 14.35 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.00 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.25 Prifarska deseterka, jubilejni koncert Prifarskih muzikantov s prijatelji, 16.50 Zmage so doma: Nogomet - FIFA SP 2018: Brazilija: Mehika, osmina finala, 18.45 Migaj z nami, oddaja za razgibano življenje, 19.00 Otroški program: Op! 19.30 Osvežilna fronta: Lažne novice, oddaja za mladostnike, 20.00 Džungla, koprodukcijski film, 22.00 Koncert doma, 22.40 Rešeni pred izumrtjem, dokumentarni film, 23.30 Videotrak, 0.05 Info kanal

SOBOTA, 23.05.2020, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program: Op! 10.50 Osvežilna fronta: Lažne novice, oddaja za mladostnike, 11.15 Ugriznimo znanost: Onesnaževanje letalskega prometa, oddaja o znanosti, 11.40 Tednik, 12.40 NaGlas! 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.50 TV-izložba, 14.05 Zadnja beseda! - izbor, 15.05 Izumi, ki so spremenili svet: Pametni telefon, britanska dokumentarna serija, 16.00 Ekipa Bled, slovenska nadaljevanka, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Duhovni utrip, 17.35 Alpe-Donava-Jadran, 18.00 Ozare, 18.10 Ambienti, 18.40 Erika: Uganka o kozmetičnem salonu, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Joker, kviz, 20.55 Kaj dogaja? Z Jonasom, 21.25 Dekleta ne ječejo, slovenski film, 22.40 Poročila, Šport, Vreme, 23.10 Sedmi pečat: Glasnejša od bomb, koprodukcijski film, 1.00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.30 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 2.20 Napovedujemo

SOBOTA, 23.05.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Videotrak, 7.00 Najboljše jutro, 9.00 Pričevalci: Jože Černe, 11.45 Koncerti za mlade: Kaj je melodija?, glasbeno-izobraževalna serija L. Bernsteina, 12.40 Fina gospa, angleška humoristična nanizanka, 13.50 Totalni gambit, dokumentarni film, 14.50 Iz studia 22: Kr'Etno, glasbena oddaja, 15.45 Gusar, balet iz milanske Scale, 17.50 Košnikova gostilna, 18.55 Videotrak, 20.00 Mama, gruzijski film, 21.40 Zvezdana, 22.35 Laibach, posnetek koncerta skupine v Trbovljah, 0.15 Videotrak, 1.15 Info kanal

NEDELJA, 24.05.2020, I. spored TVS

7.00 Živ žav, otroški program, 10.00 Govoreči Tom in prijatelji: Sabotaža, risanka, 10.15 Kozmo (III.): Brez počitka v domu počitka, belgijska otroška nanizanka, 10.40 TV-izložba, 10.55 Prislunhimo tišini, 11.25 Ozare, 11.30 Obzorja duha, 12.05 Ljudje in zemlja, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 14.45 Na lepše, 15.15 Okus po čudežu, francoski film, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.40 Muk: Presenečenje na tržnici, risanka, 18.57 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Otilie von Faber-Castell: pogumna ženska, nemška nadaljevanka, 20.50 Z Mišo, 21.35 Poročila, Šport, Vreme, 22.00 Ljublje-

na, iranski dokumentarni film, 23.00 Operne arije: Sopranistka Rebeke Radovan (J. Massenet: Manon Lescaut), 23.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 23.40 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 0.35 Napovedujemo

NEDELJA, 24.05.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 6.25 Videotrak, 7.20 Duhovni utrip, 7.40 Koda, 8.15 Glasbena matineja, 10.00 Sveta maša, prenos iz mariborske stolnice, 10.55 Operne arije: Sopranistka Milena Morača, 11.15 Lutkovna predstava: Jakob in mesto, 11.45 Fina gospa, angleška humoristična nanizanka, 13.15 Ambienti, 13.50 Mogočni Misisipi, potopis, 14.40 Zmage so doma: Nogomet - FIFA SP 2018: Belgija: Japonska, osmina finala, 16.40 Koncert Amire Medunjanin, posnetek iz mestne hiše »Viječnica« v Sarajevu, 17.40 Baleti iz SNG Opera in balet Ljubljana in Maribor: L. Minkus - D. Bogdanić: Don Kihot, balet SNG Opera in balet Ljubljana, 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 Pasteur in Koch - boj proti mikrobom, francoska dokumentarna oddaja, 20.55 Buena Vista Social Club - Slovo, kubansko-ameriški dokumentarni film, 22.45 Vikend paket, 0.00 Zvezdana, 0.50 Kaj dogaja? Z Jonasom, 1.20 Videotrak, 2.20 Info kanal

PONEDELJEK, 25.05.2020, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 10.00 Poročila, 10.05 Otroški program: Op! 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Cesarjev kuhar, japonska serija, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.50 Divjina v srcu (VI.), britanska nadaljevanka, 14.40 Roboti - krasni novi svet, francoska dokumentarna oddaja, 15.30 Otroški program: Op! 15.55 Osvežilna fronta: Matura, 16.20 Fina gospa (II.), angleška humoristična nanizanka, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 New neighbours - Novi sosedeje: V mestu duhov, dokumentarna serija, 17.55 Na kratko: Konvencije, 18.00 Malčki: Mavrica, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio City, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Pisave: Gabriela Babnik, Ana Svetel in Alenka Koželj, 23.25 Glasbeni večer, 0.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.10 Napovedujemo

PONEDELJEK, 25.05.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 8.00 Otroški program: Op! 9.05 Napovedujemo, 10.00 Videotrak, 10.35 Dobro jutro, 12.05 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 13.00 Otroški program: Op! 14.00 Na lepše, 14.30 Ljudje in zemlja, 15.15 Zmage so doma: Nogomet - FIFA SP 2018: Kolumbija: Anglija, osmina finala, 17.20 Houston, imamo problem!, igrano-dokumentarni film, 18.45 50 knjig, ki so nas napisale: Anton Tomaž Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi, 19.00 Nogomet - evropska liga, magazin, 19.30 Osvežilna fronta: Matura, 20.00 Mogočni Misisipi, potopis, 20.50 Bergman, švedska dokumentarna oddaja, 22.50 Koncert doma, 23.30 Savdov dvor, britanska dokumentarna serija, 0.20 Videotrak, 0.55 Info kanal

TOREK, 26.05.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 10.00 Poročila, 10.05 Otroški program: Op! 11.40 Vem!, kviz, 12.10 Cesarjev kuhar, japonska serija, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.50 Divjina v srcu (VI.), britanska nadaljevanka, 14.40 Bodi svetloba, kanadska dokumentarna oddaja, 15.30 Otroški program: Op! 16.20 Fina gospa (III.), angleška humoristična nanizanka, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Koda, 18.05 A veš, koliko te imam rad: Pero, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Zadnji tango v Halifaxu (V.), britanska nadaljevanka, 21.00 Strast do letenja, dokumentarni film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Pričevalci: Roza Pavlin Kihler, 1.05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.30 Napovedujemo

TOREK, 26.05.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 8.00 Otroški program: Op! 8.50 Napovedujemo, 10.00 Videotrak, 10.30 Dobro jutro, 12.05 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 13.00 Otroški program: Op! 13.50 Pianist v belem, portret dr. Pavla Kornhauserja, 14.45 Joker, kviz, 15.45 Zmage so doma: Nogomet - FIFA SP 2018: Brazilija: Brazilija, četrtfinale, 17.40

Ambasadorji plavanja, dokumentarni film, 18.50 50 knjig, ki so nas napisale: Dane Zajc: Požgana trava, 18.55 Otroški program: Op! 19.30 V svojem ritmu: Indie rock, glasbeno-dokumentarna serija za mlade, 20.00 Privid spomina, kanadska dokumentarna oddaja, 20.55 Skupna odločitev, danska nadaljevanka, 21.50 Manhattan, ameriški film, 23.25 Koncert doma, 0.05 NaGlas!, 0.20 Videotrak, 1.00 Info kanal

SREDA, 27.05.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 10.00 Poročila, 10.05 Otroški program: Op! 11.25 Vem!, kviz, 12.00 Veliki slikarji na malem zaslonu: Michelangelo - ljubezen in smrt, britanska dokumentarna serija, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.50 Divjina v srcu (VI.), britanska nadaljevanka, 14.40 Štirinožni kozmonavti, ruska dokumentarna oddaja, 15.30 Male sive celice: Olimpijsko novoletna oddaja, 16.20 Fina gospa (III.), angleška humoristična nanizanka, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Družbeni fenomeni: Fenomen kuharskih oddaj, 17.55 50 knjig, ki so nas napisale: Fran Saleški Finžgar: Pod svobodnim soncem, 18.05 Čarli in Lola: Jaz sem zmagala!, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Film tedna: Ajvar, srbski film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Profil, 23.40 Družbeni fenomeni: Fenomen kuharskih oddaj, 0.05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.30 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.30 Napovedujemo

SREDA, 27.05.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 8.00 Otroški program: Op! 8.50 Napovedujemo, 9.15 Videotrak, 9.45 Zvoki dvanajstih strun, Jerko Novak in Žarko Ignjatović, 10.05 Sveta maša, posnetek iz mariborske stolnice, 11.05 Dobro jutro, 12.35 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 13.25 Otroški program: Op! 14.30 Ambienti, 15.00 Vikend paket, 16.25 Zmage so doma: Nogomet - FIFA SP 2018: Rusija: Hrvška, četrtfinale, 18.55 Otroški program: Op! 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 3000 kilometrov s Simfoniki, glasbeno-dokumentarna oddaja, 21.00 Moje mnenje, 22.00 Deklina zgodba (II.), ameriška nadaljevanka, 22.50 Koncert doma, 23.30 Slovenec po izbiri, dokumentarni film, 0.25 Videotrak, 1.00 Info kanal

ČETRTEK, 28.05.2020, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 10.00 Poročila, 10.05 Otroški program: Op! 11.25 Vem!, kviz, 12.00 Veliki slikarji na malem zaslonu: Rembrandt - iz londonske Narodne galerije in amsterdamskega Rijksmuseuma, britanska dokumentarna serija, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 TV-izložba, 13.50 Divjina v srcu (VI.), britanska nadaljevanka, 14.40 Skrivna zgodovina pletenja, kanadska dokumentarna oddaja, 15.30 Otroški program: Op! 16.20 Fina gospa (III.), angleška humoristična nanizanka, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Ugriznimo znanost: 10 let raziskovanja vesolja, oddaja o znanosti, 17.55 Na kratko: Bioetika, 18.00 Dinotačke: Kar je pihalo, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Pozabljeni - zgodba o jugoslovanskih Judih, izraelski dokumentarni film, 0.45 Ugriz vesolja, oddaja o znanosti, 1.10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.30 Napovedujemo

ČETRTEK, 28.05.2020, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 8.00 Otroški program: Op! 8.50 Napovedujemo, 10.10 Videotrak, 10.40 Dobro jutro, 12.10 Izodrom, posebna oddaja za otroke, 13.05 Otroški program: Op! 14.15 Tihotapci identitete, dokumentarni film, 15.05 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 16.35 Zmage so doma: Nogomet - FIFA SP 2018: Francija: Belgija, polfinale, 18.30 Človek - bogat je tisti, ki daje, dokumentarna oddaja, 19.00 Otroški program: Op! 20.00 Pozabljeno avstralsko otočje, avstralska dokumentarna oddaja, 20.50 Krvava svatba, francoska nadaljevanka, 21.50 Ambienti, 22.20 Koncert doma, 23.00 Moj klasični hit: Svetlana Makarovič, 23.05 Bravo orkester!: Klasične uspešnice s Simfoničnim orkestrom RTV Slovenija, 0.00 Slovenska jazz scena, 0.50 Videotrak, 1.25 Info kanal

Zaradi epidemije smo izolirani drug od drugega in smo zaprti v svoje domove. Kljub temu smo še zmeraj misleči, čustveni in ustvarjalni ljudje. Pozivamo vas, da pripravite fotografije, kratek video posnetek ali narišete kar koli, kar vas obdaja (predmeti, živali, rastline, pokrajina, itd.), s čimer se najraje ukvarjate ali v čemer ste najbolj talentirani (petje, ples, šport, kuhanje, itd.). Poziv velja za vse generacije.

Fotografije in poslikane risbe (največ 3) pošljite v pdf ali jpg obliki, video posnetke v dolžini največ 3 minut na naslednja e-mail naslova: biserka.bajzek@gmail.com, nikoletta.vajda@gmail.com

Pripišite tudi vaše ime in priimek ter starost ali razred.

Vaše posnetke čakamo do 12. junija 2020.

Najboljša dela bomo nagradili s praktičnimi nagradami.

Vaša dela bomo objavili na spletni in facebook strani Zveze Slovencev na Madžarskem.

Avtorji posnetkov se strinjate z objavo poslanih del in osebnih podatkov za potrebe promocije projekta.

INFORMACIJE

za člane Drštva porabski slovenski penzionistov

Fundacija Bethlen Gabor je za Drštvo penzionistov v tej dnevaj tū na znanje dala, kak vsejm civilnim pa drūgim organizacijam, ka zavolo rendelūvanja vlade (kormány) paul leg epidemije koronavirusa letošnje natečaje (pályázat) (NEMZ-KUL-20) nazaj vzeme. Tau znananūje, ka na letos nika pejnez ne dobimo s tistoga, ka smo že meli obečano za planirane programe té tū nej, če kaj dōjn leko vōspelamo do konca leta. Ranč tak za tiste tū nej, steri so že bili, kak povejmo pri nas Slovenska fašenska povorka v Monoštiri. Pri drūštvi smo nota meli dano natečaje za tri projekte, za stere bi lejpe pejnazne dobili, kak so nam tau na znanje dali v marciūša. Tau so Slovenska fašenska povorka v Monoštiri, Izlet v Veszprém pa Srečanje drūstev slovenski penzionistov, za koj bi dobili vsev-

kūp 1.039.500 forintov. Fejs nam je žal, depa tau vsakši mora poprazmeti v tauj situaciji, vej pa veliko pitanje je pred svejtom, ranč tak pred nami na Vogrskom, kak na velke pa kak dolgo de se vlejkla ta epidemija (járvány), gda bau vrastvo ali cepivo prauti, ka nas leko obrani. Pa sploj bau taši čas eške letos, ka se leko srečamo med seov?!

Fundacija je namesto nazaj vzeti natečajov zdaj vōnapisala nauve natečaje za investicije. V imeni Drštva penzionistov se lepau zavajmo za vse trūde sodelavcom fundacije pa njim želimo dobro zdravdje pa uspešno delo! Naše penzioniste pa lepau prosim, aj baugajo pa nota držijo vse valane rendelūvanje pa ostanejo zdravi!

*Klara Fodor
predsednica*

DA SE NEJ BI ZGIBILI

Če človek ojdī po porabski graubiščaj ali cintoraj, vidi, ka je vse več takšni stari grobov, stere več nišče ne okapa, je nišče nejma vredī. Pri ništini zatok za 1. november gorijo kakšne svejče, so pa taši tō, na stere ranč te ne pride

Predsednik DSS Karči Holec je vōnajšo, naj se stari križi v stenau zozidajo

nišče. Stari križi - železni ali iz kamna - se taobračajo, trava rastē prejk nji. Če samouprava (önkormányzat) vej, ka iz tisti familij več nikoga nega v vesi pa nejga žlate tō nej, je največkrat da krajzvoziti ali v kakšnom kauti

Na ogledi terena (od lejve): predsednik DSS Karči Holec, Laci Kováč, predsednica slovenske samouprave Števanovci Agica Holec, žūpan Sándor Fodor, podjetnik Gabor Ropoš pa župnik Tibor Tóth

pokopališča vkūpsklasti. Na tej križaj so napisī največkrat slovenski, kak je tau šega bila po naši vasaj eške v prvi polovici 20. stoletja.

Državna slovenska samouprava, najbolē njeni gnešnji predsednik Karči Holec, si je že več lejt želejla, naj se tej križi s slovenskimi napisī ne zgibijo, vej so pa en tau naše kulturne erbije.

Največ taši tazanjeni križov je vejndrik v Števanovci, vej so se pa tū pokapali nej samo Števanovčarge, liki Andovčare pa en tau Veričanov tō. Zatok so se tak odlaučili, ka stare križe vkūppoberejo, je vōščistijo pa je dajo notrazozidati v stenau, stera de stala na graubišči tam, kak se notraojdi. Stejna de 11 mejterov duga, v njau do zozidani tak železni križi, kak nagrobniki iz kamna. Za tau je Državna slovenska samouprava pejneze spravila iz Budimpešte, od narodnostnoga oddelka Urada predsednika vlade so dobili 2 milijauna 300 gezero forintov. Stejna, v steroj bau kakšni 15 nagrobnikov, mora biti napravljena do 31. julija.

Predsednik DSS Karči Holec pravi, ka so najstarejši križi iz zadnjoga frtala 19. stoletja, drugi pa s prve polovice 20. stoletja. S tejn, ka se tej križi ohranijo, se poklonijo spomini vsej tisti pokojnih, steri počivajo na števanovskom cintori.

Spominsko stenau do blagoslovili 13. septembra pri sveti meši.

*M. Sukič
Kejpa: L. R. Horváth*

Porabje

TEDNIK

SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtak

Založnik:

Zveza Slovencev na Madžarskem

Za založnika:

Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica

Marijana Sukič

Naslov založnika in uredništva:

H-9970 Monošter,

Gárdonyi G. ul. 1.;

tel.: 94/380-767;

e-mail: porabje@gmail.com

ISSN 1218-7062

Tisk:

TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.

Lendavska 1; 9000 Murska

Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna

slovenska samouprava, Urad

predsednika vlade, oddelek za

narodnosti, Zveza Slovencev na

Madžarskem in Urad vlade RS za

Slovence v zamejstvu in po svetu.

Naročnina: za Madžarsko letno

2.600 HUF; za Slovenijo 22 EUR.

Za ostale države 52 EUR ali

52 USD.

Številka bančnega računa: HU75

11747068 20019127 00000000.

SWIFT koda: OTPVHUHB